

Türkiye’de orman mühendisliği eğitimi ve KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü

Forest engineering education in Turkey and KTU Faculty of Forestry- Forest Engineering Department

Cantürk GÜMÜŞ¹

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Trabzon

Sorumlu yazar (Corresponding author)

Cantürk GÜMÜŞ
canturk@ktu.edu.tr

Geliş tarihi (Received)

16.03.2022

Kabul Tarihi (Accepted)

18.08.2022

Sorumlu editör (Corresponding editor)

İbrahim TURNA
turna@ktu.edu.tr

Atf (To cite this article): Gümüş, C. (2022). Türkiye’de orman mühendisliği eğitimi ve KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü . Ormanlık Araştırma Dergisi , Karok 2021 , 369-380 . DOI: 10.17568/ogmoad.1088760

Creative Commons Atf -
Türetilmez 4.0 Uluslararası
Lisansı ile lisanslanmıştır.

Öz

Türkiye’de ormancılık eğitimi 1857 yılında İstanbul’da kurulan orman okulu ile başlamıştır. Bu okul 1880 yılında maden okulu ile birleştirilmiş ve “orman mühendisi” unvanı verilmeye başlanılmıştır. 1893-1910 döneminde ziraat okulu bünyesinde sürdürülen ormancılık eğitimi 1910 yılında “Orman Mektebi Alisi” adıyla yeniden bağımsızlığını kazanmıştır. Orman Mektebi Alisi 1934’te fakülteye dönüştürülmüştür. Nizamname ile devlet ormanları bir mukavele ile özel kesime verilen izin çerçevesinde işletilmektedir. Orman mühendisleri bu mukaveleleri hazırlamakta, işlemlerin mukaveleye uygunluğunu denetlemekte, devletin alması gereken ondalığın hesabını yapmakta ve ormanların korunmasını sağlamaktadır. Yani doğrudan ormanların işletilmesi işiyle ilgilenmemektedirler. Yaptıkları görevin karşılığında da kendilerine “Orman Müfettişi” denilmektedir. 1937 yılında bu işletmecilik düzeni değiştirilmiştir. Artık ormanları devlet işletecektir. Ancak orman mühendisleri orman işletmeciliğini bilmemektedir. Bu nedenle ilk kurulan orman işletmelerine “örnek işletme” adı verilmiş ve bu işletmeler birer hizmet içi eğitim kurumu gibi görev görmüştür. Orman Fakültesi ise eğitim programlarını artık işletmeciliği de içerecek şekilde değiştirmiştir. Orman mühendisleri ise “Orman Bölge Şefi” unvanı ile görev yapmaya başlamıştır. 1971 yılında Trabzon’da 1992 yılından itibaren de ülkenin 10 ayrı yerinde daha yeni orman fakülteleri açılmıştır. Böylece orman mühendisliği eğitimi veren kurumların sayısı 12’ye yükselmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ormancılık, eğitim, orman okulu, orman mühendisliği, fakülte

Abstract

Forestry education in Turkey started with the forest school established in Istanbul in 1857. This school was merged with the mining school in 1880 and the graduates were given the title of “forest engineer”. In the period 1893-1910, forestry education was carried out within the body of the agricultural school. In 1910, it regained its independence under the name of “High Forest School”. In 1934, the High Forest School was transformed into a faculty. In this process, forest engineers worked within the framework of the forestry order established within the framework of the provisions of the 1870 forest regulation. With the regulation, state forests were operated within the framework of the permission given to the private sector with a contract. Forest engineers prepared these contracts, audited the compliance of the transactions with the contracts, calculated the tithe that the state should receive, and fulfilled the duty of protecting forests. In other words, they were not directly involved in the operation of forests. In return for their duties, they were called “forest inspectors”. In 1937, this management order was changed. From this date on, the forests would be operated by the state. However, forest engineers did not know forest management practices. For this reason, the first established forest enterprises were called “exemplary enterprises”. These first forest enterprises, which were established, served as in-service training institutions. The Faculty of Forestry changed its education programs to include forest management practices. Forest engineers started to work with the title of “forest regional chief”. In 1971, a new forestry faculty was established within the body of Karadeniz Technical University. Since 1992, 10 more forest faculties have been opened in the country. Thus, the number of institutions providing forest engineering education has increased to 12.

Keywords: Forestry, education, forest school, forest engineering, faculty

1. Giriş

Ormanlık toplumun orman ürün ve hizmetlerine olan ihtiyacının karşılanabilmesi için yürütülen çeşitli nitelikteki faaliyetleri içeren bir disiplindir. Bu faaliyetlerin yürütüldüğü ormanlar insan yaşamının vazgeçilmez ögesidir. Geçmişte sadece odun ve oduna dayalı ürünlerin sürdürülebilir yönetimi endişeleri çerçevesinde yürütülen ormancılık faaliyetleri şimdilerde çok daha kritik bir anlam kazanmıştır. Ormanın insan yaşamı için vazgeçilmez bir yeri olduğu, özellikle biyolojik çeşitlilik ve küresel ısınma kavramlarının ortaya çıkmasıyla birlikte çok daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ormanlar tüm küresel yaşam için vazgeçilmez bir yeri olan canlılar aleminin %80'inden fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Yine ormanlar ürettiği oksijen veya depoladığı karbon ile günümüz uygarlığının en önemli sorunu olan iklim değişikliği ve küresel ısınma konusunda da en önemli işlevi görmektedir. Ormanların öteden beri bilinen işlevlerine ek olarak yeni anlaşılan bu yararları onların çok dikkatlice yönetilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ormanlar, başta ağaçlar olmak üzere canlı-cansız birçok bileşenden oluşan ekosistemlerdir. Onu oluşturan bileşenlerin her birinin sistem üzerinde tahminlerin çok ötesinde etkileri söz konusudur. Varlığından haberdar bile olmadığımız milyonlarca canlı söz konusu. Ormanın sadece canlılara yaşam ortamı sağlaması, temiz su kaynaklarının oluşumuna yaptığı katkı, iklim değişikliğini engellemesi, bütün bir denizel yaşamın başlıca besin kaynağı olması gibi yararları bile ormansız yaşamın olamayacağını göstermektedir. Bu nedenle toplumun orman ürün ve hizmetlerine olan ihtiyacının karşılanabilmesi için ormana müdahale edilmesi konusu bir uzmanlık alanı olarak çok daha yaşamsal bir disiplin olarak ortaya çıkmaktadır.

Orman ekosistemine zarar vermeden, gelecek kuşakların da yararlanmasına olanak sağlayacak bir anlayışla ormana müdahale etmek, orman ekosisteminden anlayan, bu ekosistemde yer alan canlıların ihtiyaçlarını gözeterek bir anlayışla mümkün olacaktır. Orman mühendisliği bölümü her şeyden önce orman ekosisteminden anlayan veya onun anlaşılabilirliğinin farkında olan bireyler yetiştirmeye çalışmaktadır.

Türkiye'de ormancılık eğitimi köklü bir geçmişe sahiptir. Fransız Prof. Louis Tassy tarafından 1957 yılında İstanbul'da kurulan orman okulu çeşitli gelişmeler göstererek yoluna devam etmiş, 1934 yılında Fakülte düzeyinde eğitim ile bir süre, bir bölümü Ankara'da yürütülen faaliyetler sayılmazsa ormancılık eğitimi uzun yıllar boyunca sadece

İstanbul'da yürütülmüştür. 1948 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi bünyesindeki Orman Fakültesi'nin öncülüğünde Anadolu'da da bir orman fakültesi kurulmuştur. Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) bünyesinde 1971 yılında Orman Fakültesi ve bu fakülte bünyesinde 50 yıldır faaliyette bulunan Orman Mühendisliği Bölümü kurulmuştur. Bu çalışmada ülkemizde ormancılık eğitiminin Osmanlı Döneminden itibaren göstermiş olduğu gelişmeler ve güncel durum değerlendirilecektir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada birincil veri kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi yapılarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılan doküman analizi yönetmi kullanılmıştır.

Doküman Analizi (DA), yazılı dokümanların içeriklerini titizlikle ve sistematik olarak analiz eden nitel bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Bu yaklaşım, yazılı politikaların tarafsız ve tutarlı analizini kolaylaştırmak için siyaset bilimi araştırmalarında kullanılmaktadır.

Ormancılık eğitimi çok köklü bir gelişime sahiptir. Buna karşın bu konuda çok sayıda belge ve yayın söz konusu değildir. Halil Kutluk (1948, 1967) tarafından yayınlanan Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar başlıklı kitaplar sözü edilen yayınlar içerisinde birtakım belgeler de içeren önemli kaynaklardır. Bu nedenle de bu yazıda analiz edilen temel dokümanlardandır.

3. Bulgular

3.1. Osmanlı'nın orman kaynaklarına ilgisi

Osmanlı İmparatorluğu 1839 Tanzimat Fermanından sonra batılılaşma anlamında adımlar atmaya başladı. Bu anlamda aynı yılın sonlarına doğru İstanbul'da Ticaret Bakanlığı bünyesinde bir Orman Müdürlüğü kurulmuş ve 11 ay hizmet vermeye çalıştıktan sonra kapatılmıştır (Gümüş, 2012). Ülkemizde ormancılık eğitim-öğretim etkinlikleri, 19. yüzyılın ikinci yarısında ormancılık anlayışının yerleşmeye başladığı dönem ile paralellik göstermektedir (Gümüş, 2004).

Osmanlı Devleti'nin ormanlarla ilgilenmeye başlamasında 19. Yüzyılın ortalarındaki siyasal ve ekonomik gelişmelerin önemli rolü olmuştur. Bu olaylardan birisi olarak Kırım Savaşı'nın (1853-1856) özellikle değerlendirilmesi gerekir. Kırım Savaşı, Rusya'nın Osmanlı tebaası gayrimüslimlerin haklarını bahane ederek Osmanlı üzerine harekete geçmesiyle başlamıştır. Bu hareket Avrupa'daki

diğer büyük devletlerinin çıkarlarına dokunmuş- tur. Rusya'nın Balkanlardan Osmanlı toprakları- na girmesiyle endişeye kapılan İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti'nin yanında yer alarak Rusya'ya karşı bir Avrupa bloğu oluşturmuşlardır. İngiltere, Fransa ve Sardunya krallığı yaklaşık 200 bin kişilik kuvvetle Osmanlı'yı desteklemiş ve sonuçta yapılan savaşta Rusya yenilmiş ve 1856 Paris Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı Devleti bu savaşı kaybet- memiş görünmekle birlikte savaşın finansmanı ko- nusunda tarihinde ilk kez İngiliz ve Fransızlardan borç alınması ile zaten bozuk olan mali yapının iyice zayıflamıştır. Yine anlaşma hükümleri çerç- vesinde ilan edilen Islahat Fermanı (1856) ile özel-likle azınlıkların mali yükümlülüklerinin ortadan kaldırılması da bu mali yapının iyice bozulması- na neden olmuştur. Bozulan bu ekonomik yapının iyileştirilmesi konusunda başvurulması düşünülen kaynaklar arasında ormanlar ve madenler özelli- le yabancıların telkinleriyle ön plana çıkan çareler arasında görülmeye başlamıştır (Gümüş, 2012).

Hazinenin gereksinim duyduğu geliri sağlamak için ormanları işletmek, bu faydalanmayı sürekl- li hale getirmek için de ormancılık tekniğini tam olarak uygulamak gereği ortaya çıkmıştır. Bu çer- çevde 1856 yılında Fransa'dan uzmanlar getir- tilmiştir (Bricogne, 1940, Eraslan, 1989). Yapılan bir anlaşma (mukavele) ile Fransız ormancılardan M.Aleksandr Stem ile Louis Tassy ülkemize gel- miştir (İlkmen, 1957).

Ülkemizde bu devredeki ormancılık çalışmalarını yürüten heyetin başında Fransız Orman Uzmanı Louis Tassy bulunmaktadır. Tassy 1857-1862 ve 1865-1868 yılları arasında yaklaşık 8 yıl ülkemizde kalmıştır. Tassy'ye başlıca;

- Orman okulunun açılması,
- Orman Nizamnamesinin hazırlanması,
- Ormanlarımızın keşfi ve
- Orman teşkilatının kurulması görevleri veril- miştir (Yund, 1969).

3.2. Orman mühendisliği eğitim kurumları

3.2.1. Tassy'nin I. ve II. Orman Okulu (1857-1862, 1866-1868)

Tassy'nin gayretleriyle 1857 yılında İstanbul'da Maliye Bakanlığı bünyesinde bir Orman Okulu kurulmuş (Kutluk, 1957) ve bu okulun müdürlü- ğü kendisine verilmiştir (URL1, 2012). Bu okula kurucusunun gayretlerine karşılık olarak "Tassy Orman Mektebi" diye anılmıştır. Bu dönem içe- risinde 9 öğrenci mezun olabilmıştır (Eryılmaz, 2008). Bu öğrenciler Babıalı Tercüme Odası per-

sonelidir. Çünkü, eğitim Fransızcadır ve ülkede Fransızca bilen ya yoktur ya da Avrupa ile ilişkisi olan gayrimüslimlerdir. Aynı zamanda Gayrimüs- lim Osmanlı vatandaşlarının aralarında ortaya çı- kan sorunların çözümünde (BOA, 1841), Osman- lı vatandaşlarının yabancılarla olan ilişkilerinde (BOA, 1860), Maliyede (BOA, 1857) ve Donanma- da (BOA, 1835) da görev alan Tercüme Odası per- soneli olan Osman Ragıp, Ali, Osman, Sadullah ve Behçet Efendiler bu okulun ilk öğrencileri arasın- dadırlar (BOA, 1858). Bunların dışında okulun ilk öğrencileri arasında Yabancılar Odası Kayıt me- murlarından Markar da yer almıştır (Kutluk, 1948).

Orman Okulu'nun kuruluş tarihi olan 1857 yılı Kutluk (1957) tarafından Türkiye'de ormancılığın başlangıç tarihi olarak değerlendirilmekte; Eraslan (1989) da bu görüşe katılmaktadır.

Fransa'dan getirilen hocaların (Louis Tassy ve M.Alexandre Stheme)Türkçe bilmemesi ve ders kitaplarının da Fransızca olması nedeniyle okula alınacak öğrencilerin Fransızca bilmeleri zorun- luluğu getirilmiştir. Kurs niteliğinde olan bu okul Ticarethane yöresinde açılmıştır (Kutluk, 1948).

Tassy'nin 1862 yılında ülkemizden ayrılması ile okul kapatılmış, 1866 yılında dönmesiyle de ye- niden açılmıştır. Bu dönemde Tassy'nin önerisiyle ülkemize gelen Charles Simon da okulda hocalık yapmaya başlamıştır. Tassy'nin ülkemize 2. seferi yeniden Orman Okulunun başına geçmesi yanın- da Orman Genel Müdürlüğü'nün kurulması (1869) ve 1870 Orman Nizamnamesinin taslağının ve ge- rekçesinin hazırlanması bakımından da önem taşı- maktadır (Gümüş, 2012).

Bu okulda kurulması tasarlanan ormancılık örgü- tünün ihtiyaç duyacağı teknik elemanları yetiştir- mek ve özellikle de o zamanlarda acil ihtiyaç olan "keşif" işlerinde çalıştırmak amacının ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Tassy Orman Okulundan Mezun olanlara dördüncü rütbe (Rütbei rabia) un- vanı verilmektedir (Eraslan, 1989).

Eraslan (1989), Tassy'nin ilk ormancılık okuluy- la ikinci gelişi arasında önemli bir fark olduğunu ifade etmesi, bu farkın da ikinci gelişinde Orman Nizamnamesi'nin yayınlanmış olmasından kay- naklandığını ifade etmektedir. Oysa bu tespit çok gerçekçi görünmemektedir. Çünkü, Orman Ni- zamnamesi, Tassy ülkemizden ayrıldıktan sonra yayımlanmıştır. Bu nedenle, eğitim sistemindeki köklü değişimin Simon ile birlikte başladığını söy- lemek daha doğru olacaktır.

3.2.2. Simon dönemi (1868-1879)

Tassy'nin 1868 yılında ülkemizden ayrılmasıyla

okulun müdürlüğüne Charles Simon getirilmiş ve orman okulu için bir tüzük (nizamname) hazırlanmıştır (Eraslan, 1989, URL1,2012). Hazırlanan nizamnamenin ilk maddesi incelendiğinde okulun Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak, kurulan Orman Genel Müdürlüğü'nün denetiminde, bu örgütün ihtiyacı olan "orman memurlarını" yetiştirmek amacıyla kurulduğu anlaşılmaktadır.

İlkmen'in (1957) 1.1.1285 tarihli Orman Mektebi Nizamnamesi'nden derlediği bilgilere göre kurulan okulun eğitim-öğretim süresi iki yıldır. Bu dönem içerisinde öğrencilerine öncelikle harita yapmak ve arazi ölçmek için gerekli olan matematik bilgisine yer verilmiştir. Bunun yanında eğitim-öğretimde fizik, kimya ve botanik dersleri okutulmuş; bunları takiben de silvikültür, orman korunması ve ormancılık mevzuatına ait dersler de verilmiştir. Öğrenciler bunun yanında okutulan teorik derslerin uygulamalarını yapmak üzere her yıl 15-20 gün ormanlarda dolaşmak zorundaydılar.

Simon'un döneminde 1869 yılında Orman Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve 1870 yılında da Orman Nizamnamesinin yürürlüğe sokulması (Özdönmez ve ark.1996) ile Orman Okulu bir anlam kazanmış ve daha önce yarı resmi nitelikte olan okul, resmi bir yapıya kavuşmuştur.

1870 Orman Nizamnamesi ile devletin ilk defa ormanlardan gelir elde etme düşüncesini hayata geçirmeye ve bu amaçla da ormanların taahhüt ya da imtiyaz yoluyla işletmeye başladığını görüyoruz. Ormanlar artık bir gelir kaynağıdır. Bu nedenle gelişigüzel yararlanma da sonlandırılmalıdır. Bu çerçevede nizamnameden 1 yıl önce 1869 yılında kurulan Orman Genel Müdürlüğü de ormanların korunması ve dikili halde satılarak gelir elde edilmesini sağlayan bir örgüt olacaktır (Gümüş, 2012).

Bu çerçevede bu dönemde orman okulu öğrencileri bu amaçlara hizmet edecek şekilde eğitime başlanmıştır. Okuldan mezun olanlara ikinci müfettiş

(müfettişi sani) unvanı verilmektedir (İlkmen, 1957, Eraslan, 1989), Mezun olan öğrenciler, taşrada oluşturulan orman müdürlüklerinde yaptıkları iş dikkate alınarak "orman müfettişi" olarak görevlendirilmeye başlamışlardır.

3.2.3. Orman ve Maadin (maden) Okulu (1880-1893)

Devletin içinde bulunduğu bozuk mali yapı nedeniyle ve batılıların telkinleriyle işletmeye başladığı ormanlar ve madenlerin temelde aynı amaçlar doğrultusunda kullanılmaya başladığı anlaşılmaktadır. Ormanlar açısından sürdürülebilir yararlanmanın önem taşımadığı anlaşılan bu dönemde, her iki kaynağın da devlete gelir sağlayacak doğal kaynaklar olduğu dikkate alınarak bu kaynakların yönetimini elinde bulunduran orman ve maden örgütleri Maliye Bakanlığına bağlanmıştır. 1880 yılına kadar ayrı okullar halinde madenci ve ormancı teknik eleman yetiştirmeye çalışan okullar da çıkarılan bir nizamname ile birleştirilmiştir. Bu okulun ön plana çıkan özelliklerinden birisi ilk defa mezunlarına "orman mühendisi" unvanı vermeye başlamasıdır (İlkmen, 1957, Gümüş, 2012).

Bu dönemde okulun öğretim kadrosuna bazı Türk hocalar katılmış ve öğretim kısmen Türkçe olmuştur (İnal'a (1962) atfen Pamay ve ark., 1973).

13 yıl faaliyette bulunan bu okulda eğitim, ilk 2 yıl ortak; sonraki 2 yıl da orman ve maden bölümlerine ayrılarak sürdürülmüştür (Tablo 1).

Görüldüğü gibi dersler dil ve edebiyat, matematik ve ölçme bilgisi ile meslek derslerinden oluşmaktadır. Aslında orman bölümünde üçüncü sınıfta "bitki ve ahşap bilgisi" ile dördüncü sınıfta "orman bilimi ile odun üretimi" dersleri olmak üzere toplamda üç adet meslek dersi söz konusudur. Bunun yanında özellikle arazi ölçümünü de içeren ölçme dersleri ile matematik temelli dersler ise bu meslek derslerini destekler niteliktedir.

Tablo 1: Orman ve Maden Okulu'nda okutulan dersler (Kutluk,1948)
Table 1: Courses taught at the Forestry and Mines School (Kutluk, 1948)

Yıllar	Ortak Dersler
I	Temel Osmanlıca, Fransızca, Coğrafya, Hesap, Ölçme, Resim, Doğa Bilimleri ve Kimya
II	Osmanlıca Yazma, Fransızca, Doğa Tarihi, Resim, Ölçme, Logaritma, Cebir, Trigonometri, Doğa Bilimleri ve Kimya
III	Orman Bölümü: Trigonometri ve Arazi Tahdidi, Resim, Osmanlı Edebiyatı, Fransızca, Bitki ve Ahşap Bilimi Maden Bölümü: Trigonometri ve Arazi Tahdidi, Resim, Osmanlı Edebiyatı, Fransızca Yerbilimi ve Kimya Bilimi
IV	Orman Bölümü: Harita ve Üretim Tasarımı, Osmanlı Edebiyatı, Fransız Dili, Orman Bilimi, Orman Üretimi Maden Bölümü: Harita ve Üretim Tasarımı, Osmanlı Edebiyatı, Fransız Dili, Kimya ve Maden Eritme, Maden Üretimi

3.2.4. Halkalı Ziraat Yüksek Okulu (1893-1903)-Halkalı Ziraat ve Ormancılık Yüksek Okulu (1903-1910)

1893 yılında alınan bir kararla orman ve maden okulu kapatılmış, ormancuların Halkalı'da ziraat okulu bünyesinde yetiştirilmesine karar verilmiştir. Maden kısmı ikinci derecede önemli görülmüş ve şimdilik birkaç öğrencinin Avrupa'ya gönderilerek öğrenim görmeleri düşünülmüştür (Kutluk, 1848).

Ormancılık eğitim kurumlarının dördüncü evresini oluşturan bu dönemde ormancuların ziraatçilerle birlikte ve ortak dersleri takip ettikleri, Ancak Devlet Şurası Tanzimat Dairesinin 1661 sayılı tutanağındaki karar içeriğinden de anlaşılacağı gibi bu şekilde ortak eğitimin geçici olduğu ve bir zorunluluk nedeniyle yapıldığı görülmektedir (İlkmen, 1957).

Ziraat okulunda görülen derslerin orman bilimini de içerecek bir şekilde genişletilmesine karar verilmiştir. Okulda ziraat bilimlerinin yanında verilen ormancılık dersleri; Bitki Fizyolojisi ve Anatomi, Orman Ağaçlarının Tasnifi, Odun Tanıma, Haritaların Düzenlenmesi, Ormanların yönetimi ve bakım yöntemleri, Odun üretimi ve kesimi (Kutluk, 1948) konularını içermektedir.

1903 yılında Halkalı Ziraat Okulu'nun adı "Halkalı Ziraat ve Ormancılık Yüksek Okulu" adını almıştır. Ormancılık eğitimi sürecinin beşinci evresini oluşturan bu okulda eski döneme göre bir ilerleme gözlenmektedir. Çünkü bundan önceki dönemde ormancılık eğitiminin yapıldığı kurum, doğrudan doğruya bir ziraat kurumu iken, bu tarihte kurulan kurum hem bir ziraat ve hem de bir ormancılık kurumu halini almıştır. Bu kurumda eğitim süresi dört yıldır (İlkmen, 1957).

2. Meşrutiyetten sonra sonra bu okuldaki ormancılık dersleri yetersiz görülerek 1910'da Orman Mektebi-İ Alisi kurulmuş ve ormancılık eğitimi bu okuldan ayrılmıştır.

19. yüzyılın sonuna doğru Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası bağlamdaki ilişkileri Fransa-İngiltere ekseninden Almanya-Avusturya (Avusturya-Macaristan İmparatorluğu) eksenine doğru kayan bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmeler ormancılık alanında da etkisini göstermiş ve bu yıllardan itibaren, genel olarak ormancılıkta ve özel olarak da ormancılık eğitimi alanında Almanların ve Avusturyalıların daha etkili olmaya başladıklarını görmekteyiz.

3.2.5. Orman Yüksek Okulu (1910-1934)

Orman Mektebi Alisi Hoca Ali Rıza Efendi tarafından 1910 yılında kurulmuştur (Yund,1969).

Kısa bir süre Sultanahmet'te faaliyet gösteren okul, daha sonra Sarıyer ve Bahçeköy'e taşınmıştır.

Okul, orman fen memurları yetiştirmek amacıyla taşınmaktadır. Orman, Maden ve Ziraat Bakanlığı bünyesinde Orman Genel Müdürlüğü denetimindedir. Orman Okulunun bağımsız bir okul haline gelmesinde aynı yıl Orman Genel Müdürlüğü görevini üstlenen ve ormancılık eğitimi almış ilk genel müdür olan (Yund, 1957a) Hoca Ali Rıza Efendi'nin rolü büyüktür.

1910 yılında bu okula ait bir nizamname hazırlanmıştır. Nizamnamenin 10. maddesinde okutulması gereken dersler 5 grupta toplanmıştır (Kutluk, 1848):

- Ormanlara ilişkin ilim ve fen,
- Ormanların sınırlandırılması ve harita düzenlenmesine ilişkin dersler,
- Bekçi kulübesi ve evleri ile nakil yol ve araçlarına ilişkin inşaat dersleri,
- Ormanlarda bulunan av hayvanları ile zararlı böcekler ve böceklerle mücadele dersleri,
- Orman işlerine ilişkin resmi yazışmalarla ilgili dersler.

1910'lardan itibaren ormancılığımızda ve ormancılık eğitiminde Almanların ve Avusturyalıların daha da etkin hale geldiğini görüyoruz (Gümüş, 2012). Nitekim, 1914 yılında Yüksek Orman Mektebi'nde ders vermek üzere Dr Bauer, ve Miclits gibi Avusturyalı uzmanlar getirilmiştir (Kutluk, 1967). Birinci Dünya savaşı sonrasında ve Cumhuriyetin ilanından sonra da Alman ve Avusturya ormancılarının etkileri sürmüştür (Pamay ve ark. 1973).

Bu okulun öğrenim süresi, Fransa'daki "Nancy Su ve Orman Milli Okulu" örnek alınarak iki yıl olarak kabul edilmiştir (İlkmen, 1957, Pamay ve ark., 1973). Daha sonraki yıllarda yurdumuza gelen Prof.Dr.Bauer'in teklifi üzerine, öğrenim süresi, 1917 yılında Alman okulları örnek alınarak üç yıla çıkarılmıştır (Yund, 1957b).

Okul, 1917-1923 yılları arasındaki dönemde birçok sorun yaşamış, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yılları bu dönemde geçmiştir. Bunların sonucu olarak okulun gelişimi istenildiği gibi gerçekleşememiş, buna rağmen bu dönemde okuldan 58 öğrenci mezun edilebilmiştir.

Cumhuriyet öncesi dönemde Orman Genel Müdürlüğü'nün ve ormancılık eğitim kurumlarının bağlı oldukları bakanlıklar (Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Orman ve Maden Bakanlığı, Ticaret ve Tarım Bakanlığı gibi) dönemin ormancılık yaklaşımını ve dolayısıyla da yüksekokulların ne amaçla

öğrenci yetiştirdiklerinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Öte yandan Osmanlı devleti açısından ormanlarla madenlerin benzer anlamlar içerdiği de görülmektedir. Her iki doğal kaynağa da sadece devlete gelir getiren kaynaklar olarak bakılması, bu benzerliğin gerekçesini oluşturmaktadır.

1922 yılında Yüksek Orman Okulu Sarıyer'deki Maden Mahallesi'nde bir ahşap ve küçük bir binada (Yedi Sekiz Hasan Paşa Köşkü) yer almaktadır. 1923 yılı başında Bahçeköy'e taşınmıştır. Sınıflardaki öğrenci sayısı çok azdır. Yüksek Orman Okulu döneminde (1910-1934) okuldan yılda ortalama 13 kişi mezun olmuştur. Orman idaresinin yetersizliği ve eleman ihtiyacının kısıtlı oluşu bunun başlıca sebebi olarak gösterilmektedir (İlkmen, 1974).

Savaş yıllarında ormancılık eğitimi önemli ölçüde sekteye uğramıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasını takip eden yıllarda İstanbul'da yer alan Yüksek Orman Mektebi İstanbul hükümetinin tasarrufundaydı. Ankara Hükümeti kendi topraklarındaki ormanların bir an önce bilimsel yöntemlerle işletilebilmesi amacıyla ormancılık alanında Kastamonu'da bir yükseköğretim kurumu oluşturmaya karar vermiştir. Hatta bu konuda bir nizamname bile oluşturulmuştur (Yund, 1957b). Bundan iki yıl sonra 1 Mart 1923 tarihinde Atatürk Meclisi açış konuşmasında İstanbul Orman Okulu'nun Bolu'ya nakline karar verildiğine işaret etmektedir (URL2, 2012). Bununla birlikte 6 Ekim 1923 tarihinde İstanbul'un tekrar elimize geçmiş olması nedeniyle başka bir yerde bir yükseköğrenim kurumu açılması ihtiyacı ortadan kalkmıştır.

1922-1925 yılları arasında parmakla sayılacak kadar az olan öğretim kadrosu içerisinde doktora yapmış 1 kişi bulunmaktadır. Asistan sayısı ise sıfırdır. Bu dönemde okulda okutulan dersler; Botanik, Kimya, Matematik, Topografya, jeoloji, Madenler, Hukuk, Böcekler ve Hayvanlar, Yaşam Bilimi, İnşaat, Amenajman, Silvikültür, Odun Teknolojisi, Fransızca, Orman İdare Bilgisi şeklindedir (İlkmen, 1974).

Ormancılığa çekidüzen verme ve bir orman yasası hazırlama amaçlarıyla yabancı uzmanlardan yararlanılmaya başlanmış ve bu çerçevede 1925 yılında Fransız Sapy, 1926 yılında da Prusya Krallığı Saksonya Eski Orman Genel Müdürü Prof.Bernhard ülkemize gelmiştir (Bingöl, 1990).

Prof.Dr. Bernhard'ın önerileri ile Yüksek Orman Okulu 1926 yılından itibaren bağımsız bir rektörlükle yönetilmeye başlamıştır. Bernhard tarafından 1927 yılında verilen bir konferansta "*Genç ormancıları Avrupa'ya göndererek bunların ilim sahasında yetişmelerini ve ormancılığı öğrenme-*

lerini temin etmelidir" (Kutluk, 1965) şeklindeki yaklaşımı ilgi çekicidir. Bernhard'ın bu ifadesi ülkemizde ormancılık eğitiminin yetersiz olduğunun da bir açıklamasıdır.

Yüksek Orman Okulundaki öğrencilik dönemi Cumhuriyetin ilan edildiği döneme rastlayan İlkmen (1974) 1923-1924 yıllarındaki öğrencilik yıllarında Orman Mektebi Alisinin o yıllarda Sarıyer'deki ahşap kiralık binasından çıkarak, Bahçeköy'deki iki katlı küçük kargir bir eski jandarma kışlası binasına taşındığına işaret etmektedir. Müdürlük binası, idare odası, öğretim üyelerinin okulda kaldıklarında geceleyecekleri oda ile oturma odası, öğrencilerin dershaneleri, yemekhanesi, hep bu binanın içine sıkıştırılmıştı. Her taraftan rüzgar alan dershanelerde odun yakan saçtan sobalarla ısınlıyordu.

Öğrenciler hafta tatili başlangıcı olan Perşembe günü öğleden sonra büyük zorluklarla okuldan Büyükdere'ye oradan da vapurla İstanbul'a gider ve hafta tatili sonu olan Cuma akşamı da aynı şekilde çamurla kaplı yollarda 5 saatlik bir yolculuktan sonra okula dönebilmekteydi. Hocalar da benzer şekilde yürüyerek veya okulun atlı bir kupa arabasından yararlanarak okula gelmektedirler. Fazla kar yağışı durumunda ise okulda ders yapılamamaktadır. Öğretim kadrosunda doktorasını yapmış tek bir öğretim üyesi söz konusu olup, asistan yoktur. Cumhuriyetin ilan edildiği yıl itibariyle okuldaki dersler ve hocalar Tablo 2'de verilmiştir.

Yaklaşık 10 yıl sonra öğrencilik dönemi geçiren Prof.Dr.Selahattin İnal 1933 yılında, yani YZE Orman Fakültesi kurulmadan bir yıl önce Yüksek Orman Mektebi'nden mezun olmuş ve Yüksek Orman Mühendisi diploması almıştır. İnal (1974) kendisinin de eğitim gördüğü yıllarda Yüksek Orman Mektebinin koşullarını şöylece özetlemiştir:

Yüksek Orman Mektebi Bahçeköy'de karakoldan çevrilmiş bir binadan oluşmaktadır. Dershane, laboratuvar, kütüphane, yemekhane, toplantı salonu yoktur. Gaz lambası ile ışıklandırılmaktadır. Önündeki bahçesi yarı bostan (tarımsal ürünler yetiştirilen) halindedir. Yol, su, elektrik, kalorifer ve taşıt aracı yoktur. Meslek dersi veren hocaların sayısı dördün üzerine çıkamamıştır. Öğretim kadrosu akademik kariyerdan yoksundur. Yüksekokulda sadece eleman yetiştirilmektedir. Orijinal araştırmalar, bunlara dayalı kitaplar, notlar, incelemeler yapılmamakta; makaleler ve dergiler yayınlanmamaktadır. Öğrenci sayısı 20-30'un üzerine çıkamamakta, bunlar için staj ve teknik geziler yapılamamaktadır.

Tablo 2. Orman Yüksekokulu Dersleri (1923-1924) (İlkmen, 1974)
Table 2. Forest School Courses (1923-1924) (İlkmen, 1974)

Dersler	Hocalar
Botanik	Nuri Bey
Kimya	Nurettin Munşi Bey/ Nakittin Bey
Matematik ve Topoğrafya	Talat Bey
Jeoloji ve Madeniyat (Madenler)	Hamit Nafiz Bey/Hayri Bey
Hukuk	Selahattin Bey/Münim Mustafa Bey
Haşarat ve Hayvanat (Böcekler ve Hayvanlar)	Süreyya Bey/Münip Bey
Fennihayat (Hayat Bilgisi)	Ali Rıza Bey
İnşaat	Suphi Bey
Takip ve Amenajman	Neşet Bey
Silvikültür	Esat Muhlis Bey
İntifa (Yararlanma) "Odun Teknolojisi"	Tevfik Ali Bey
Fransızca ve Orman İdare Bilgisi	Celal Bey

3.2.6. Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi (1934-1948)

Özellikle de Hitler'in totaliter tavrından rahatsız olarak Almanya'yı terk eden bilim adamları Türkiye açısından çok önemli bir fırsat olmuştur. Bu çerçevede bizzat Atatürk'ün direktifleriyle Türkiye'ye çağrılan İsviçreli Profesör Albert Malche'in verdiği rapor (Ataüenal, 1993) doğrultusunda 1933 yılında yükseköğretim sistemimizdeki ilk üniversite reformu yapılmıştır (Namal ve Karakök, 2011).

Sözü edilen yılda yürürlüğe giren 2252 sayılı kanun ile İstanbul Üniversitesi ve ona bağlı olarak Tıp, Hukuk, Edebiyat, Fen Fakülteleri kurulmuştur. Atatürk'ün üniversite reformu genellikle Alman Üniversite modeline göre yapılmıştır. Almanya'dan kaçan büyük bilginleri başka ülkelere kaptırmamak ve bundan sonra geleceklere de barındırmak için, onların Türk üniversitesine alımları sağlanmış ve çalışabilecekleri ortam hazırlanmıştır. Bu bilgilerle yapılan anlaşmalarla tespit edilen plan şu idi: Bu bilginler kısa zamanda Türkçe öğrenecekler ve derslerini Türkçe vereceklerdi. Beş, on yıl içerisinde Türk doçentler yetişmiş olacak ve kürsüleri devralacaktı. Fakat uygulama ancak kısmen başarılı oldu. Çünkü Alman bilginleri arzu edilen süre memlekete tutmak mümkün olmadı. Öte yandan, bu hocaların yerini alacak birçok değerli doçentlerin tam zamanlı olarak üniversiteye bağlanmaları sağlanamadı. Bununla beraber üniversitenin verimi Darülfünun devrinin kat kat üstündedir. Batı bilim âleminin tanıdığı ve orijinal araştırmaları klasik kitaplara geçmiş ilim adamlarımız yetişmiştir (İrmak, 2001). Türkiye'ye gelen Yahudi asıllı bilim adamlarının ülkemizde bilimsel ve çağdaş demokratik esaslara dayalı bir üniversite kurulmasında büyük katkıları olmuştur (Hirsch, 1950).

İstanbul Üniversitesi'nin kurulduğu 1933'te Başkent Ankara'da da üniversite düzeyinde Yüksek Ziraat Enstitüsü isimli bir başka yükseköğretim

kurumu daha kurulmuştu. Sözü edilen yılda yürürlüğe giren 2291 sayılı kanunla Tabii İlimler, Ziraat, Veteriner ve Ziraat Sanatları fakültelerinden oluşan "Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE)"nin İstanbul üniversitesinden farklı Tarım bakanlığına bağlı olmasıdır. Rektörü, fakülteleri, dekanları olan bir kurumdur.

YZE ilk kurulduğu dönemde eğitim ve öğretim çalışmalarını Alman bilim adamlarının katkılarıyla gerçekleştirmiştir. Bir yıl sonra çıkarılan 2524 sayılı kanun ile o zamana kadar Tarım Bakanlığına bağlı bağımsız bir rektörlükle yönetilen Yüksek Orman Okulu kaldırılarak bir fakülte haline getirilmiş ve 5. fakülte olarak YZE'ne bağlanmıştır. Üç yıl olan eğitim süresi de 4 yıla çıkarılmıştır. Kutluk (1967), bu gelişme ile ormancılığın bilimsel bir hüviyet kazandığını ifade etmektedir.

Orman Fakültesi'nin kurulmasıyla birlikte ormancılık yüksek öğretim kurumunun niteliği değişmiştir. Bu tarihe kadar sadece ormancılık örgütünün ihtiyacı olan teknik elemanları yetiştirmeyi amaçlayan yükseköğretim kurumu, bunun yanında artık ülke ormanlarında araştırmalar yapıp bu araştırma sonuçlarını ülke ve hatta küresel ölçüde yayımlayacaktır. Ülke ormancılık sorunlarının çözümü ve ülkemiz ormancılığını ileri götürmenin tek yolu ve çaresi bilimsel araştırmalar yapmaktır (İlkmen, 1957).

Başlangıçta YZE Orman Fakültesi öğrencileri ilk iki yıl Ankara'da sonraki 2 yıl ise İstanbul'da öğrenim görmekteydiler (Tablo 3).

Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi hocaları da Almanya'dan gelmişlerdi. Alan ve Sönmez'in (2009) 1938-1941 yılları arasında YZE Orman Fakültesi öğrencisi olan Mecit Orhan TÜTER ile yaptığı söyleşiden elde ettiği bilgilere göre, Enstitünün tüm malzeme araç gereç donanımlarının tamamı Almanya'dan gelmişti. Beden eğitimi malzemeleri

Tablo 3. Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi Dersleri ve Hocaları (Bingöl, 1990)
Table 3. Higher Institute of Agriculture, Faculty of Forestry Courses and Instructors (Bingöl, 1990)

Ankara Bölümü	
Dersler	Hocalar
Fizik	Prof.Dr. Herman Zahn
Kimya	Prof.Dr. Von Der Heide
Botanik	Prof.Dr.Kurt Krause
Jeoloji	Prof.Dr.Salamon Kalvi
Zooloji	Prof.Dr.Ricard Woltarek
Matematik	Prof.Dr.Oehler
Genel Ekonomi	Prof.Dr.Friedrich Falke
Türkiye Ormancılığı	Prof.Dr. Robert Bernhard

İstanbul Bölümü	
Dersler	Hocalar
Orman Politikası ve Orman Yolları	İnş.Prof.Dr.Pfefferkon
Dendrometri- Orman Kıymetleri Hesabı Bilgisi	Prof.Dr.Fritsche-Prof.Dr.A.Chenchine
Orman Mahsüllerini Kıymetlendirme ve İş Bilgisi	Ord.Prof.Dr.Mayer-Wegelin
Ekoloji ve Silvikültür Bilgisi	Prof.Dr.Leo Tschermak
Orman Entomolojisi ve Orman Koruma Bilgisi	Prof.Dr.E.Schimitschek
Orman Statiği ve Parkçılık	Prof.Dr.A.Chenchine
Geodezi	E.Weber

bile Almanya'dan geliyordu. Bir süre sonra İstanbul bölümünde bazı Türk hocalar da ders vermeye başlamıştı. İkinci Dünya Savaşı bitince Rektöründen beden eğitimi öğretmenine varıncaya kadar tüm hocalar gitmişti.

1944-1945 öğretim yılından itibaren ise sadece I. ve II. Sömestre öğrencileri (Birinci Sınıf) Ankara'da (Botanik, Zooloji, Kimya, Fizik, Matematik derslerini Tabii İlimler Fakültesi'nde, Ormancılığa Giriş ve Meteoroloji derslerini de Ziraat Fakültesi'nde) görmekte; III-VIII. Sömestr öğrencileri de (iki, üç ve dördüncü sınıflar) İstanbul'da öğrenim görmekteydi (İlkmen, 1974).

Orman Fakültesi'nin YZE serüveni 1948 yılına kadar sürmüştür. Bu yılda çıkarılan bir yasa ile Orman Fakültesi bir orman bölgesi olduğu için İstanbul'a; biyolojik ve ekonomik yönleri ağır bastığı için de İstanbul Teknik Üniversitesi'ne değil (İlkmen, 1974), İstanbul Üniversitesi'ne bağlanmıştır.

3.2.7. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi (1948-)

Bir tarım üniversitesi niteliğinde olan YZE'nin kapatılmasıyla İstanbul Üniversitesi'ne bağlanan Orman Fakültesi artık 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu hükümlerine tabidir. Birinci sınıf öğrencileri de aynı yıldan itibaren İstanbul'da öğrenime başlamıştır (Eryılmaz, 1993).

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, ülkemizde ormancılık eğitim ve öğretim etkinliklerini, kurulduğu 1948 yılından günümüze kadar başarıyla sürdürmüş, ülkemizin ormancılık eğitim ve öğre-

timi alanında sonradan açılan fakültelelere öncülük etmiş, köklü geçmişiyile son derece önemli bir yere sahip bir bilim ve eğitim-öğretim yuvasıdır.

Fakülteden mezun olanlara YZE döneminde başlanan "Orman Yüksek Mühendisi" unvanının verilmesi bu dönemde de sürdürülmüştür. Bu uygulama 1980 yılına kadar sürdürülmüş, 1980 yılından sonra "Yüksek Mühendis" unvanı yerine, "Mühendis" unvanı verilmeye başlanmıştır.

Bu fakülte 1982 yılına kadar tek bir bölüm halinde (Orman Mühendisliği Bölümü) eğitim öğretim etkinliklerini sürdürmüştür. Halen 3 bölüm halinde eğitim ve öğretim etkinlikleri sürdürülmektedir. Bu bölümler,

- Orman Mühendisliği Bölümü
- Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü
- Peyzaj Mimarlığı Bölümü, şeklindedir.

2018 yılı Mayıs ayında 7141 Sayılı Kanun, Madde 7 - Ek Madde 182 ile İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi kurulmuş, İ.Ü. Orman Fakültesi de bağlantısı değiştirilerek bu yeni kurulan Üniversiteye bağlanmıştır.

3.2.8. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi (1971-)

Orman ürünleri sanayinin gösterdiği gelişmeler nedeniyle 1960'lı yıllara gelindiğinde ormancılık eğitiminde tek bölümün (orman mühendisliği) yetersiz kaldığı görülmüştür. Orman Mühendisliği Bölümü müfredatında bu alanda verilen iki ders (odundan faydalanma ve teknoloji) ile orman mü-

hendislerine, orman ürünleri endüstrisi alanında yeterli donanım kazandırılmamaktadır.

1968 yılında “Türkiye Milli Ormancılık ve Orman Sanayi Ana Hatlarını Hazırlamakla Görevli Heyetin Rapor Taslağı” adı altında FAO “Ormancılık ve Orman Sanayi Bölümü” uzmanları tarafından hazırlanan raporda (Osara ve ark.1968) Orman Fakültesi'nin İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlanması ve bünyesinde de bir Orman Sanayi Mühendisliği bölümünün açılmasının yararlı olacağına değinilmektedir. Raporda Orman Fakültesinin Teknik Üniversite bünyesine katılmasının başta yeni teknoloji alanında olmak üzere birçok yararın olacağı savunulmaktadır. Buna karşın Orman Fakültesinin ana bölümü olan Orman Mühendisliği Bölümünün ekonomik ve biyolojik karakteri teknik üniversiteye bağlanmasını engellemiştir.

O yıllarda kuruluşunu 1955 yılında gerçekleştiren ülkemizin ikinci teknik üniversitesi Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi olarak kurulmuş ve gelişmeye başlamıştır. Bu üniversite bünyesinde ülkemizde ilk kez olmak üzere ikinci bir orman fakültesinin kurulması 1963 yılında çıkarılan 336 Sayılı Yasa ile benimsenmiş olmakla birlikte, fiziki ve beşeri alt yapı eksiklikleri nedeniyle Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi'nin açılması 1971-1972 öğretim yılında gerçekleşebilmiştir.

Orman Mühendisliği Bölümü aynı yıl eğitim ve öğretime başlayan iki bölümden (Orman Mühendisliği ve Orman Endüstri Mühendisliği) birisidir.

3.2.9. KTÜ Orman Mühendisliği Bölümünün Kuruluşu ve Gelişimi

Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) 1955 yılında 6594 sayılı yasa ile Türkiye'nin dördüncü üniversitesi olarak kurulmuştur. KTÜ bünyesinde bir orman fakültesinin yer alması 19.09.1963 tarih ve 336 sayılı yasa ile gerçekleşmiştir. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı fakültenin kuruluşu 1971 yılında gerçekleşmiştir. Bu konuda KTÜ Rektörlüğü ile İstanbul Üniversitesi (İÜ) Orman Fakültesi arasında bir protokol düzenlenmiş ve bu protokol 25.02.1971 tarihinde dönemin Milli Eğitim bakanı Prof. Dr. Orhan Oğuz, KTÜ Rektörü Prof. Dr. Ekrem Göksu ve İÜ Orman Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hayri Bayraktaroğlu tarafından imzalanarak kesinlik kazanmıştır. Bu protokol, çeşitli konuların yanı sıra, KTÜ Orman Fakültesi bünyesinde Orman Mühendisliği Bölümü (Şekil 1) kurulması konusunu da içermektedir. 25.02.1971 tarihinde kurulan Orman Mühendisliği Bölümü 1971-1972 eğitim-öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi ile imzalanan bir protokole bağlı olarak aynı fakültenin desteği ile eğitim-öğretime

başlamış ve bu protokol 1977-1978 eğitim-öğretim yılına kadar devam etmiştir. 1978-1979 eğitim-öğretim yılından günümüze kadar da kendi eğitim kadrosu ile öğrencilerini ormancılık alanında eğitmektedir (Anonim, 2021).

Bu arada İ.Ü. Orman Fakültesi eğitim öğretim faaliyetlerini tek bölüm (Orman Mühendisliği) olarak yürütmektedir. Mezunları “orman yüksek mühendisi” unvanı ile mezun olmaktadır. Öğretim planlaması tamamen aynı olduğundan dolayı KTÜ Orman Fakültesi mezunlarına da bu unvan verilmiştir (Köse, 2018). Her iki üniversitede de mezunlara “yüksek mühendis” unvanı verilmesi uygulaması 1979 yılına kadar sürmüştür; bundan sonra mezun olanlar “orman mühendisi” unvanını almıştır.

Şekil 1. KTÜ Orman Fakültesi ve Orman Mühendisliği Bölümü

Figure 1. KTU Faculty of Forestry and Department of Forestry Engineering

Başlangıç yıllarında öğrenci kontenjanı 45 olarak belirlenmiştir (Köse, 2018). 1982 yılında kurulan YÖK tarafından alınan ve hiçbir bilimsel dayanağı da olmayan merkezi kararlar bu kontenjan 100'e çıkarılmıştır. Yine hiçbir bilimsel dayanağı olmayan bir kararlar 2005 yılından itibaren “ikinci öğretim” programı açılmış ve bu kontenjan 200'e çıkarılmıştır. Daha sonra ikinci öğretim kapatılmış ve halen 80 öğrenci kontenjanı ile eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir.

KTÜ Orman Mühendisliği Bölümü 2001-2002 eğitim-öğretim yılında İngilizce hazırlık eğitimine başlamıştır. Başlangıç yıllarında zorunlu tutulan İngilizce hazırlık eğitimi halen isteğe bağlı olarak gerçekleştirilmektedir.

Başlangıçta kürsü esasına göre kurulmuş olan Orman Mühendisliği Bölümü bünyesinde bugün 8 anabilim mevcuttur. Bu anabilim dalları aşağıdaki şekildedir:

- Orman Botaniği
- Toprak İlmî ve Ekoloji
- Orman Entomolojisi ve Koruma
- Silvikültür Anabilim Dalı
- Orman İnşaatı - Geodezi ve Fotogrametri
- Havza Amenajmanı
- Orman Amenajmanı
- Orman Ekonomisi

Orman Mühendisliği Bölümü; günümüz ve gelecekteki endüstri üstü toplumun orman ürünlerine olan gereksinimlerini karşılamak, sosyal hizmetleri yerine getirmek ve bunları sürekli kılabilecek tüm koşulları yaratmak için sürdürülen etkinliklerin planlanması, uygulanması ve denetimi işlerini yürütebilecek ve bunların yanında ormanların korunması ve sürekliliğinin sağlanmasında özveriyle çalışacak “Orman Mühendisleri” yetiştirmektedir. Ayrıca, mesleki bilgilerini İngilizce ve bilgisayarla destekleyerek, yurt dışında özellikle Avrupa, Amerika ve Kanada gibi ileri ormancılık düzeyine ulaşmış ülkelerde de yüksek lisans ve doktora yapma olanakları bulabilmektedirler.

Bölüm içinde Lisans ve Lisansüstü aşamalarında eğitim-öğretim yapılmaktadır. Lisans öğrenimi aşamasında 8 yarıyıllık bir öğrenim sonunda öğrenciye Orman Mühendisliği Lisans Diploması ile yukarıda da değinildiği gibi Orman Mühendisi unvanı verilmektedir. Bu süre içerisinde öğrenciye mesleğini yakından tanıtmak amacıyla 2 aylık (60 günlük) bir staj çalışması yaptırılır. İkinci sınıftan itibaren öğrenci, teorik derslerin yanı sıra civar ormanlarda yapılan uygulamalarla kontrollü bir şekilde eğitilmektedir. Bölümümüzde ayrıca KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Orman Mühendisliği Anabilim Dalı adı ile lisansüstü eğitim yapılmaktadır. Lisansüstü aşaması yüksek lisans ve doktora aşamalarını kapsamaktadır. Yüksek lisans aşamasında 4 yarıyıllık bir öğrenim sonunda öğrenciye Orman Mühendisliği Yüksek Lisans Diploması ile Orman Yüksek Mühendisi unvanı verilmektedir. Doktora aşamasında ise yüksek lisans öğrenimini başarıyla tamamlayan öğrencilerden branşında akademik anlamda daha da uzman-

laşmak isteyenler eğitilmektedir (Anonim, 2021).

3.2.10. Diğer Orman Fakülteleri

1980’li yıllardan itibaren orman fakültesi mezunları ile ilgili istihdam sorunları yaşanmaya başlamıştır. Mezunların işsizler ordusuna eklenmesi ile birlikte, başarılı lise mezunlarının orman fakültelerini tercih etmemeleri neticesinde, düşük puanlarla öğrenci alımı gerçekleşmeye başlamıştır. Bu durum bir taraftan liselerden daha niteliksiz öğrencinin orman fakültelerini tercih etmesi, diğer taraftan da mezun olunca iş bulma olanaklarının kısıtlı olmasının öğrenci motivasyonu üzerindeki olumsuz etkileri, eğitim-öğretim çalışmalarında kaliteyi düşürmüştür.

Bu durumda, İ.Ü ve KTÜ bünyesinde yer alan orman fakültelerinin daha az sayıda öğrenci alarak, niteliğin artırılması yolu izlenmesi beklenirken; 1992 yılında 6 (Artvin, Bartın, Düzce, Isparta, Kahramanmaraş ve Kastamonu), 1994 yılında da 1 yeni orman fakültesi (Çankırı) açılmıştır. Açılan bu 7 orman fakültesi, Türkiye’de ormancılık politikası amaçlarının gerçekleştirilmesi bakımından gerekli olan nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi bakımından daha da olumsuz gelişmelere neden olmuş, yukarıda sözü edilen gerekçelerle orman fakülteleri ve özellikle de orman mühendisi yetiştiren bölümler büyük yara almıştır. 2010 yılında Bursa ve İzmir’de, 2012 yılında da Karabük’te yeni orman fakülteleri açılarak fakülte sayısı 12’ye çıkmış bulunmaktadır.

Herhangi bir planlamadan yoksun kontenjan belirlenmesi ve yeni fakültelerin açılması ve bu fakültelerde hemen bir orman mühendisliği bölümüne yer verilmesi bölümümüz üzerinde olumsuz etkiler yapmıştır. Buna karşın halen KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü güçlü bir eğitim kadrosuyla öğrencilere iyi yetişme imkanı sağlayan bir çaba gösterilmektedir. Bu çerçevede 1998 yılından itibaren başlangıçta “Arazi Uygulamaları”, daha sonraki yıllarda da “Ormancılık Uygulamaları I-II” adı altında uygulamaya dönük eğitimin kurumsallaştırılmış olması bölümün en önemli hamlelerinden birisi olmuştur. Böylece son sınıf öğrencileri her iki yarıyılıda daha önce öğrendikleri teorik bilgileri pekiştirecek bir olanağa kavuşmuştur. Öte yandan bu dersin bahar dönemi uygulamalarının, farklı ekosistemlerde ve özellikle orman yangınlarının yoğun olduğu yörelerde yapılan teknik gezilerle desteklenmekte olması da bölümün bir başka farklılığını ortaya koymaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. 2018 yılında Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'ne yapılan teknik geziden bir görünüm
Figure 2. A view from the technical visit to the Antalya Regional Directorate of Forestry in 2018

Böylece öğrencilerimiz ya da aday mühendisler top- rağa daha çok dokunmakta, kuş ve diğer ekosistem bileşenleriyle birlikte zaman geçirmekte ve hatta odun üretiminin zorluklarını da yaşamaktadırlar.

Sağlıklı bireylerin oluşması bakımından sportif ve sosyal etkinliklerin önemi büyüktür. Bu saye- de öğrencilerin iletişim yetenekleri gelişir ve grup çalışmalarına daha etkin katılabilirler, duygusal ve fiziksel olarak sağlıklı kalırlarsa çalışmalarına kolayca odaklanabilirler ve kendilerine güvenleri de artar. Bu çerçevede üniversitemizin önemli ola- naklara sahip olduğu söylenebilir.

4. Tartışma ve Sonuç

Türkiye'de ormancılık eğitimi 1957 yılında İstan- bul'da bir "orman okulu" kurulmasıyla başlamış- tır. Uzun yıllar boyunca büyük zorluklarla müca- dele edilerek yürütülen bu çalışmalar Cumhuriyet Dönemi ile birlikte çağdaş bir boyut kazanmıştır. Özellikle 1934 yılında Fakülte düzeyinde akade- mik bir nitelik kazanan ormancılık eğitimi yine

uzun yıllar boyunca sadece "orman mühendisliği eğitimi" olarak sürdürülmüştür. Orman mühen- disliği alanında 1971 yılına kadar sadece İstanbul Üniversitesi bünyesinde yürütülen etkinlikler anı- lan yıl itibariyle Trabzon'da KTÜ bünyesinde ku- rulan Orman Fakültesi'nde de yürütülmeye başla- nılmıştır. Geçtiğimiz yıl itibariyle 50. yılına ulaşan bu etkinlikler ülkemizin en yetkin akademik kad- rosu ve modern donanımlarla sürdürülmektedir.

KTÜ Orman Mühendisliği eğitimi özellikle uy- gulamalı eğitim anlamında diğer tüm fakültele- re öncülük etmiştir. Buna karşın ülke genelinde plan- sızca açılan orman mühendisliği bölümleri eğitim öğretimde niteliği düşürmektedir. Bu nedenle böl- üm sayısının hızlıca azaltılması çok önemli görülmektedir.

Açıklama

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi'nin 50. yılına özel etkinlikleri kapsamında, 6 - 9 Aralık 2021 tarihleri arasında düzenlenen IV. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Ancak, tam metin halinde hiçbir yerde yayımlanmamıştır.

Kaynaklar

Alan, M., Sönmez, F., 2009. Cumhuriyetin İlk Yılların- dan Dülükbaşa Ağaçlandırmasına, *Orman ve Av*, Yıl 2009, Sayı 3, 29-34.

Anonim, 2021. <https://www.ktu.edu.tr/ormanmuhendisligi-hakkimizda> Ziyaret tarihi: 12.10.2021.

Ataünal, A., 1993. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğ- retimdeki Gelişmeler, Ankara: MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayını.

Bingöl, İ., 1990. geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız, Cilt I, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, 144 s., İstanbul.

BOA, 1835. (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri) Hatt-ı Hü- mayün, no. 28135, (1250/1835).

BOA, 1841. (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri) Ayniyat Defteri, No. 767, s. 3, (29 Ş 1257/5 Ekim 1841).

BOA, 1857. (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri) Ayniyat Defteri, No 780, s. 138, (17 Ca 1273/14 Ocak 1857).

BOA, 1858. (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri), İrade, Meclis-i Vala, No 17314 (19 Za 1274/!Temmuz 1858).

BOA, 1860. (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri) Sadaret Mektubi Meclis-i Vala, No. 120-86 (23 Ra 1277/9Ekim 1860).

Bricogne, A., 1940. Türkiye'de Ormancılık Heyeti (Çe- viren Fahri Bük), Ziraat Vekalti Orman Umum Müdürlüğü Yayın no. 470/3, Ankara.

- Eraslan, İ., 1989. Türkiye’de Ormancılık Öğretim ve Eğitim Kurumlarının Tarihsel Gelişimi, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı, Yayın no: 1, 157 s., İstanbul.
- Eryılmaz, A.Y., 1993. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi’nin Kuruluşu ve Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Tarihsel Gelişimi, KTÜ Orman Fakültesi yayın no: 20, KTÜ Basımevi, 100 s., Trabzon.
- Eryılmaz, A.Y., 2008. Tarihsel Gelişim Süreci İçerisinde Ormancılık Öğretimi, 3.Ulusal Ormancılık Kongresi Kongresi (150. Yılında Türkiye’de Ormancılık Eğitimi), 20-22 Mart 2008, Türkiye Ormancılar Derneği, s.31-44, Ankara.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası, Cilt I, KTÜ Orman Fakültesi Yayın no:34, 444 s., Trabzon.
- Gümüş, C., 2012. “Türkiye’de Ormancılık Eğitiminin Tarihsel Gelişimi,” 5531 Sayılı Kanunun Yüksek Öğretim ve Eğitime Yansımalarının İrdelenmesi ve Hedefler Kongresi, 23-24 Kasım 2012 Kastamonu, Türkiye, s.31-46.
- Hirsch, E., 1950. Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi, No: 23, I. Cilt, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- İrmak, S., 2001. Atatürk Devrimleri Tarihi, İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları.
- İlkmen, Ş.N., 1957. Ormancılık Sahasındaki Tedris Müessesemizin Yüzüncü Yıl Karşısında Taşdığı Mana ve Değer, Editörler: Halil Kutluk ve Hasan Asmaz, Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken 1857-1957, Türkiye Ormancılar Cemiyeti yayınları, 7: 5-17.
- İlkmen, Ş.N., 1974. İ.Ü. Orman Fakültesi Öğretim Üyelerinden 1973 Yılında Emekliye Ayrılanlar (Prof.Dr. Şeref Nuri İlkmen, Prof.Dr. Abdulgaffar Acatay, Prof. Dr.Selahattin İnal) İçin Düzenlenen Törende yapılan Konuşmalar, s.19-35) Sermet Matbaası, İstanbul.
- İnal, S., 1974. İ.Ü. Orman Fakültesi Öğretim Üyelerinden 1973 Yılında Emekliye Ayrılanlar (Prof.Dr. Şeref Nuri İlkmen, Prof.Dr. Abdulgaffar Acatay, Prof.Dr.Selahattin İnal) İçin Düzenlenen Törende yapılan Konuşmalar, s. 39-45, Sermet Matbaası, İstanbul.
- Köse, S., 2018. KTÜ 61 Yaşında (Belgelerle Karadeniz Teknik Üniversitesi Tarihi), Sonhaber Matbaacılık, 347 s., Trabzon.
- Kutluk, H., 1948. Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar 893 – 1339 (1487 – 1923), Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Kutluk, H., 1957. Fransız Ormancılarını Nasıl getirildi? Orman mektebi Kimlerin İsteği ile ve Ne Suretle Açıldı? Türkiye Ormancılığı 100. Tedris Yılına Girerken, Türkiye Ormancılar Cemiyeti, s 18-21, Ankara
- Kutluk, H., 1965. Prof. Bernhard’ın 38 yıl önce vermiş olduğu konferans, OGM Teknik Haberler Bülteni, Yıl 4, Sayı 16, s.181-193, Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- Kutluk, H., 1967. Türkiye Ormancılığı ile ilgili Tarihi vesikalar 1202-1341 (1787 – 1925), Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- Namal, Y., Karakök, T., 2011. Atatürk ve Üniversite Reformu (1933) - (Atatürk and the University Reform (1933)), *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1): 27-35.
- Osara, N.O., Rydbo, F., Vakomies, P.J., 1968. Türkiye Milli Ormancılık ve Orman Sanayii Ana Hatlarını Hazırlamakla Görevli Heyetin Rapor Taslağı, FO:SF/TUR/26/Draft, 102 s., FAO/Roma.
- Özdönmez, M, İstanbullu, T., Akesen A., Ekizoğlu, A., 1996. Ormancılık Politikası, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
- Pamay, B., Çanakçıoğlu, H., Özdönmez, M., İstanbullu, T., 1973. Cumhuriyetimizin 50. Yılı Münasebetiyle Türkiye’de Ormancılık Öğretimi ve Eğitiminin Gelişimi ile İ.Ü.Orman Fakültesi Kürsü Kuruluşları ve Çalışmaları, İ.Ü.Orman Fakültesi Yayın no: 1886, Sermet Matbaası, 304 s., İstanbul.
- URL1, 2012. İ.Ü.Orman Fakültesi Resmi Sitesi, <http://www.orman.istanbul.edu.tr/node/4874> (Ziyaret tarihi: 12.10.2021).
- URL2, 2012. TBMM Resmi Sitesi.http://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/01_03_1339.pdf (Ziyaret tarihi: 12.10.2021).
- Wach, E., 2013. Learning about Qualitative Document Analysis, https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitative_Document_Analysis, (Ziyaret Tarihi: 04.03.2022)
- Yund, K., 1957a. Ormancılığımızın Kuruluşundan Beri Bağlandığı Nezaretlerin, Vekaletlerin ve Bunun Başındaki, Editörler: Halil Kutluk ve Hasan Asmaz, Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken 1857-1957, *Türkiye Ormancılar Cemiyeti yayınları*, 7: 43-51.
- Yund, K., 1957b. 100 Yıllık Türk Ormancılık Öğretimine Bakış, Editörler: Halil Kutluk ve Hasan Asmaz, Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken 1857-1957, *Türkiye Ormancılar Cemiyeti yayınları*, 7: 22-29.
- Yund, K., 1969. Türkiye Orman Umum Müdürleri Albümü, Hüsnütabiat Matbaası, 107 s., İstanbul.